

۳۱ کانون ثانی ۱۳۲۸

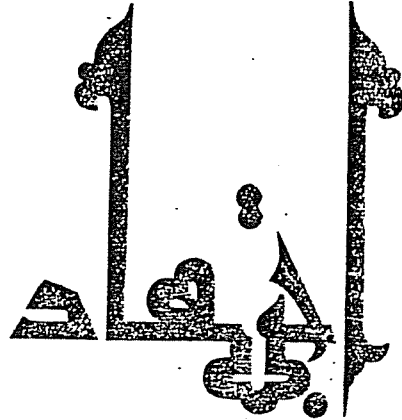
تومرو ۵۲

آدرهس :

IDJTIHAD

Constantinople

دوردنجی سنه

آدرهس :

اجتهاد ادارهخانهسی :

دارالمعلین قارشینده دائره

مخصوصه در .

سنه ۱۰۰۰ آبونیه بدلی ، غروش : نسخہ سی
۵۰ پارددور .

پنجشنبه کونلری نشر ایدیلیر اقتصادی ، اجتماعی ، ادبی مجموعه

جلال نوری بک افندی به

« تاریخ تدنیات عثمانیه » مناسبه :

عالی همت افندمر ،

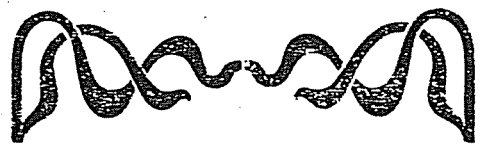
عبدالحمید ثانی بک سقوط اقتدارندن اعتباراً تورکیاده ای بک انتشار ایدن « کتاب » ، مطلق بیر ایمانله سوبله مک لازم کلیرسه ، هیچ شبهه سز ابداع ایتدی ککمز بو مستقنا تاریخ فلا کتندر . بیرقید احترازی اولاراق بعض ترجمه لر ، بابا نیچققلری اعتباریله ، استنا ایدیلیرسه بش سندهر ناصل الیمز بوش ومتوکلاً علی السماوات بکله دیکمز آ کلا شیلیر ! ابتدائی قطعیته معین اولمایان اوزاق بیر ماضیدن بری بوتون تورک لری باغلی ایکن اک اول اوباغلری قیروب قوبار تان سز اولدی کز . بالخاصه بویه بیر اثر وجوده کتیرمکه ، ای بک ایشیک زک بوتون بوسورولرجه همسرفلا کتکزکده آلرینی چوزمک اولدیغنی اثبات ایتدی کز . تأسس سلطنتزدن بوکونه قادار یازیلان تاریخلر ، مدایح رنگا رنگه دولو ، بیوده بیرغروردن باشقا بیرشی آ کلا تمایان فخریه لر دن عبارتدی . اولردخی مغلوبیتلر مز ، ظفرلر مزده دائماً « بحکمته تعالی ! » ردیف یکنه سنک ، قافالریمزه ناصل نفوذ ایتدی ککی سزکده بک کوزل آ کلا تدیفکمز ، عجم مبالغه لرینی محتویدر . فلا کتئر یازیلوردی که اسبابی شرح ایدیلین : یالکز عظمتیزی اوقشایان ماصالر ... اعتقادجه شرقیلره اک فضله تبدیلیک ویرن ، روحلرینی اویشدیران ، کندیلرندمه موجود اولمایان بیر قدرته اعتقاد ایدرک تکبره زبون اولمالریدر . سزیزه بوتون بودردلری آ کلا تدیکز . هر تدینک ترقیدن داها سریع اولدیغنی کتابکزک روحندن آ کلا دق ! و بالخاصه انسال آتیه نک بو بوک متفکرلرینه ، دائماً باکر قالا بیله جک قدار واسع بیر موضوع یاراندیکز . بوشکرانی سزه آجیق بیر مکتوبله

ایتمش لردر . بو نطقلرک آیریجه کتاب شکنده طبعی (مدافعه ملیه) (هیئت ارشادیه) سنک دونکی اجتماعده تقرر ایتش اولدیغندن بونطقلری (اجتهاد) ه درج ایتک آرزوسنی یرینه کتیره میورز . خالده خام افندی بک ، قرا لچه لره و ایمر اطوریچه لره کونده ریلک اوزره قلمه آلوب خام افندی بک تصویبه عرض ایتدی کی بیان نامه بالخاصه اعتنا به شایان تفحات فضیلت ایله مشغول وسوزان سطرلری محتویدر .

بو اجتماعک و ایراد ایدیلن مهیج نطقلرک ویردی کی هیجان ایله بیرچوق خام افندی بک اوزرلرنده کی مجوهرات و مزیناتی حرب اعانه سی اولاراق تبرع ایتش لردر .

بز بوجتماعده ، طوبلایان ویا بوجتماعک تأثیر مستمریله استقبالده طوبلانا جاق اولان تقوددن داها معتنا ، داها ذی قیمت بیر حادثه زو حینه کورو یوزو . او حادثه نسوانمک مقدرات اجتماعیه مزه متعلق بویوک ایشلرده رجا لزله تشریک مساحی ایتملری لزومکک بیر سائقه و شائقه عالیله ایله تحقیق ایتمه سی و بو تحقیقک مساعفه کارانه بیر تاقی ایله قبول اولو . نماسی در . بز تورک لره داها دوغروسی بز مسلمانلره ، وجودینک نصفی تماماً مفلوج بیر شخصیت معنویه نظریله باقیلما قددهر .

قادی نلر مزک حیات اجتماعی واقصا دیمزده و حتی حیات سیاسیمزده آ زچوق بویوک بیر رول اجرا ایتش اولدوقلری زمان اولین اسلامه رجوع ایتک ایله حقیقه ایله ریی به دوغرو بیر حرکت مترقیه اجرا ایتش اولاجاغز . بونی آ کلا یاجاق و آ کلا تاجاق قفالرک چوغلاماسنی حضرت حق دن اک بویوک بیر نصرت اولماق اوزره تمی ایتکده یز .

ادا ایدنلر، شهسز کندی مطالعه لر یخیده سوبله مکن ، سزی دکل، تاریخ حالی تقید ایتمک وظیفه سنی در عهده ایتمه به جرات ایتمک منع نفس ایده مزلر . افکار آتیه مک بو اعتقاد منبی اولدیغه اعتماد بوپوروکز : اثرک پلاننده تدنیات عثمانیه نك باشلیجه سکز تأثیر آنتنده وجوده کلدیکنی ، اولرده داخلی ، عنصری ، آداری ، مالی ، دینی ، فکری و خارجی اولق اوزره مرتب اولدیقلری آ کلاتیورسکز . بونلرک بنیان سلطنتی صارصان الک بویوک بیلدیریملر اولدینی تسلیم ایتمکله برابر آشاغیده صایاچاقلر مکده بوز مره به قبول بیورولماسی رجا ایدرم : نمکیلر ، اوچی داخلی ، ایکسی خارجی اولق اوزره بش نوع تأثیردن مرکبدر .

۱. غایه سزلک
۲. اقلیمک تأثیرات مخصوصه سی
۳. فقط رخال
۴. بیر اتفاق دولیدن محرومیت
۵. فرانسیز تربیه سی

ملت عثمانیه نك الك بيوك، الك عفو ایدیلر نقصانی ، فکر عاجزانه محجه بیرغایه ملیه دن ، (ideal rational) دن محروم یاشامه سیدر . بیرغایه مشترک به دوغرو قوشان انسانلر دایما متحددر . تاریخ بشر بزه کوسه زیورکه قارشیلانده اونور مقدس یانان کوزلر هیچ بیر زمان او یوماشلردر . بیردولته به قادیارچوق ملتلدن متشکل اولورسه اولسون ، اکر مشترک بیرغایه ملیه لری وارسه اختلاف عناصردن اوزاق دیشارلر . بیسمارقه آلمانیا ایمپراطورلغنی تشکیل ایتدیرن بویوک بیرغایه در . عربلره تا اندلسده لوای اسلامی رکز ایتدیرنده کنذا او بویوک غایه در . اسپانیایی آنجاق اودینک یاراندینی ایشیغک سونمه سندن صوکرآ تخلیه ایتدیلر . بوکون دنیاده متفرق یاشایان و بلکه بولمکه باشلایان آلتی یوز میلیون اسلامک یکانه سبب اسارتی بودر . حتی فرد ایچینه ده بویله : دقت ایدیلیرسه دنیاده

بیر شیء یاپوب برافادن محکوم زوال اولان انسانلر ، مطلقا غایه سزددر . یوغایه بی ملت کندی کندیته بولاماز ، اویالکز اعظم متفکرینک ، بيوک آداملرک وظیفه سیدر . بزه که اوروپانک قارشیننده محکوم اعدامز ، بزه او نقطه ماضیه بی کوسه تره جک ال مقدس اولسون !

بزه ، اجیلرک ارض موعود تلقی ایتدیکلری ، بو کوزل مملکتیزک بیه مضرتی دو قوشمدر ؛ فنا محققدرکه انسانلر اقالیم حارده ده ، صوئوق مملکتلرده اولدینی قادر چالیشمازلر . اوروپا ایله آرامزده کی نامتاهی فرقلردن بیزی ده بودر . ماوی بیرسا ، ایلق بیر هوا ، رنگارنگ چیچک قوقولری پک طبیعی بیر صورته وجوده رخاوت ، ذاهنه دالغینلق و خویلا ویزیور . اوسیده شرقیلر دایما خیالپرور ، فسانه پرست ، خلاصه حقیقت آشیدن اوزاق یاشامشلردر ؛ و بوهر عصرده بویله در . ایشته اونک ایچین بز هرشیء آلمه براقذیق . دوواریلمزه حالا (توکلت علی الله) یاخود (بوده کچر یا هو) کی محل استعماللری دوشونوله مش جمله لری لوحه یاپوب طاقیورز .

اویویانلر دایما بیرصدای ایقظه محتاجدرلر . بیر ملت بوسدای آنجاق بویوک باشلردن بکلیه بیایر ، سمدن ، اسرافیلک سوزندن دکل . حالبوکه بزه (اویانک !) دییه باغیراجاق قادر سسی کور اولانلر ، آن ظهوریمزدن بری آنجاق مختلف دورلرده یتیشن بش آلتی کیشیه منحصردر . فی الواقع سویش قنالی پروژدستی تصورله (حکومت اسلام) ی دوشوننک بویوک سلیمار کبی بعض سلطانلر ، رشیدپاشا کبی رجال دولت کچمشده بونلرده اویله بیرغایه ملیه یاراتماق ایچین کافی کلمه مشلردر .

بالعکس سفرای اجنیه بی اوشاقلرینه طوقاتلا تاجاق درجه ده مغلوب عظمت صدر اعظملریمز پک چوقدر . بوکونکی رچالزک بویوک بزی [۸] بوراده استظرادقیانندن اولاراق

[۸] پک کوزل بیر مثال کورمک ایچین آلهز سامه نك (اوزاردن دوله نفدت) عنوانی کتاینده کی Find'empire سروحه لی منظومه به مراجعت بیورلسون .

ایدی . بزمکیلر بیرماضا اطرافنده آلتی قول ایسقامیل
 اوینایور ، ایستالیانلرده اوکلرینه خریطه پی آملشله ، تدقیق
 ایدیورلردی . نه (قاراقته ریستیک) شی ! بوکون بوتون
 دنیای اداره ایدن ، اقوام و ملتلك حیات و استقبالیه
 اوینایان ، بضاً یا کلس بیر پروگرام نتیجه سی اولماسی بک
 محتمل اولان بیر حربه کیریشه رك یوز بیکلرجه انسانك
 قانلرینی آقتان ، دوشونوله جك اولورسه ، آنجاق یوز
 اللی قادار طوتا بیله جك ممالك مختلفه قایینه لرلی اعضاسندن
 واداره حکومتیه بالفعل اشتراك ایدن بعض حکمدارلردن
 عبارتدر . بز بوقادار بویوک اموره اشتراکدن وازچکدک .
 علمای کرام و مفسرین عظام حضراتك کسوة مبارکه لرینی
 تلبسه مدرسه کوشه لرده ملت حسابنه یاشایارق هر طرفه
 تحم جهاتی نشر ایدن زمره سوختکانی عسکره سوق
 ایدرهك بوزواللی مملکتی بیربار عظیمدن قورتارا بیله جك
 جسارت مدنییه نی جائز اولانلر یز بیله کورولیور . اورونانك
 رقیاتی پروستانلغك انتشارندن ، یعنی ایخیک بوتون
 انسانلره ترجمه سندن اعتباراً باشلار . بزده ایسه آهنگ
 لطیفندن زیاده مال حیات بخشاسی مطلوب و مفید اولان
 و دنیاده بی مثل بولونان کتاب مقدسمزی ، یعنی قرن
 عظیم الشانی عجی قاج کویلومز آکلایارق عمل ایدیور ؟
 بالعکس ، زمین وزمانه موافقتی شرط اعظم اولان خطبه لر
 تا آناتولینك ایچریلریلرند بیله ، هر زمان تکرر ایدن
 عینی الفاظ عریبه دن عبارت یکنسق بیر دعا ... احتمال
 ابتدای اسلامدن بزنی بیرکله سی بیله یری دیکشدرمه
 مشدر ! آرتق بوخلقی موسی ك سفر تشیه سی طرزنده
 خطبه لرله ارشاددن باشقا چاره یوقدر . اورونانك امور
 خارجیه ستندن فرقی اولمایان آموز داخلیه مزی اصلاح ایچین
 بزهر حالده (aiaac aure'e مرق اوردل) لر لازم .

بوکون اوروبا منظومات ذولیه سندن هانکیسنك
 تاریخچه اوفاق بیر نظر تدقیق عطف ایده جك اولورسه ق
 کوروروزکه بوتون اتفاق وائتلافلك اساسنی شرق مسئله

ایکی آدمی ذکر ایتك ایستهرم : اولاجین کی حکمدارینه
 (بیانك اوغلی) دیهن بیرمه جمهوریت بخش ایدن (سون
 یات سن) حضرتلری .. بوذات ، چنده جمهوریت فکری
 ایک اولادوشونمش ، سینه لرجه بوغایه نك آرقاسنده
 قوشمش ، نهایت نائل مرام اولاراق حتی بیرمدت موقتاً
 ریاست جمهورده بیله بولونمشدر . بوندن داها بویوک بیر
 عزم ، داها تمیز بیر قلب اولاماز . ایکنجیسی ده اعظم
 اعدای عثمانیه دن قره طاغ قرالی نیقولادیر . کندیسى تحته
 چیقدیغی زمان قره داغك بوتون اركك اهالیسی ، آلرند
 مارتین ، تورکری اولاماق ایچین حدود بولرند دولا
 شیور ، زراعت ، بک ابتدائی اولان منازعه ، تجارتده
 قادینلری باقیوردی . نیقولا پاریده تحصیل ایتش ،
 مدنیت نه در آکلامشدی . تبعه سی بک غیب تلقی ایتدیکری
 صنعت وزراعته جلب ایتك ایچین بیرکون چینه نك بویوک
 بیرمیدانده بیرچوق آلات وادوانی قویدوردی . کندیسى
 هیئت وکلاسیله برلکه اورایه کیدوبده دمیر دوکمشدر .
 بوفداکارانی شیمدی به قادار دنیاده هیچ بیر حکمدار
 یانماشدی . بزده ده بیرقاج دانه بویله آدم چیقسه نه
 اولور ؟ .. حالبوکه بونلرک کولکله سی بیله یوقدی ؛ قلعه لر
 بایراق دیکمه نی مملکت فتح ایتك ظن ایتك . پولیه مز
 خلقمزی وکندیمزی آلداتمایه منحصر قالدی . تمثیل
 نه در دوشونمه ك ؛ اسمائى عثمانی اولان روم ایلینده بزدن
 باشقا هرکس اوطورویوردی . عادتا بوضو ك محاربه ده
 دورت دکل ، سکر دولته جك ایتك ، چونکه بزم
 مملکتیزده هپ اودورت حکومتك اهالیسی ساکندی .
 هجوم هم ایچمزدن ، هم دیشارودن اولدی .

صوک زمان رجا لزدن اویله لرلی چیقدی که صدر اعظم
 اولدم دیه قربان کسدر مشدر . کوچوک بیر خاطره نقل
 ایتکلمکه مساعدده بویوریکز : ایستالی محاربه سنك ابتداسنده
 ایدی . مزاج غزیه لریمزدن برنده یان یانه ایکی قاریقاتور
 انتشار ایتدی . بیرلیسی حتی باشا ، دیگرى جیولیتی قایینه لرلی

روم ایلی، اومقدس رلر کیمیه جکدی. متفکرینک تدنسی
ایسته میه جک اولان اتفاق مثک، غوائل خارجه دن برای
محافظه ایله هرچه یاد آباد مدینه دوغروسوقا یدده جکوردی!
بیر اتفاق عقدی، بیز دولت ایچین بک مهمدر. ایسته بالقان
جکومات صغیره سی! اونلر آیری آیری بزه اتفاق تکلیف
ایتمشکن تزل ایتمه دک. فقط نتیجه ده بولغار - یونان
مقارنتک اساساتی، بوراده. بوزواللی تورکیاده عقد
ایدلمشدی.

بوکونه قادر اولان اصلاحاتر، دائماً خارجک تضییقه
وجوده کیشدر. کاخانه خط هماوندن طوتیکزده بوکون
موضوع بحث اولان آناتولی شرقی اصلاحاته قدر، بز
اولا، قوت بهروختولده قبل الحرب وقوع اولان تکلیف
مشهورنده اولدینی کیی - «قهر اولسون ۲۳ نجی ماده!»
دییه باغیررز. فقط تورک عقی صوکرادن کایز، بوکون
یکرمی اوچنجی مادهنی هانکیمز ایسته مه! باقیلک شیمدی
ناصل آسیاده کی نفوذ دایره لرینی سیلمکه جابالیورز. شرق،
بوهرکله نک بیرباراق دیکمک ایسته دیکی مملکت، اک بو یوک
مثالی آمه ریتادن آلایدر: اگر باشناق ایستیورسه ق، اونلر
کیی اوروبالیلری، اشیا لری، سرمایه لریله برلکده قاپو
دیشاری ایتملی بز، باشقا چاره یوقدر. فقط عجبنا بونک
ایچین بزه کافی درجده شیه دوام وارمی؟ شیمدی به
قادر بزهب اصلاحات وعد ابتهک، اونلرده بزه تمامیت
ملکله... حال بوکه هر دفعه بز فعل اصلاحاتی براقدیقه
اوروپاده معهود استاتوقو دستورینی ملل خرساتیانه نک
کارینه اولاراق اخلاخل ایندی. بوکون او یله بیرشورده
قالدق که صانکه بایراغمزده کی آیه ییلدیز بیه بیریرینه
کوشمش، یوزجویرمش کیی دوریور.

عرض ایتمیک تأثیرات خارجه نک ایکنجیسی فرانسر
تربیه فکریه سیدر. بزم ایلمک مناسبتده بولوندیغمز دولت
غریبه فرانسه در. بو، بیرنجی فرانسونک بارکاه سلطنت
سنیه به دخالتندن بری مترایدأ دوام ایددر. بو مناسبتله اک

ازلیه سی، یعنی تورکیا تشکیل ایدر. معلوم فاضلانله ریدر که
شرق مسئله سی دیمک، ایستانبول مسئله سی دیمکدر.
ذات عایکز، ایستانبولک بالکز ملتزمه اولان مضراتی
ایضاح بیورمشدیکز. مساعده کنزه اغترارله بنده کنده
بیرآز مضرات سیاسی سنی تشریح اتمک ایسته رم. فکرجه
تورک لک مبدأ فلاکتی، وضعیت حاضرده نظراً، سلیمان
باشانک کیولی به ساعت عبورندن اعتباراً باشلا یور؛
ویزانسک فتحیه نقطه اساسیه سنه قدمزن اولیور. چونکه
شرق انجوسی - عثمانیلر کیی تدنی ایتمیه باشلامش بیر
حکومتک آینه کینجه بک طبیعی اولارق بوتون احتراصلر
بزه توجه ایندی. هپسندن صرف نظر، شمالده کی کورکی
دوستمز، اشانغی طرفدن مغاره سنک منفذینی سد ایندیکمز
ایچین ایچریده قالدی، بناءً عایه دائماً حریتی استرداده
قیام ایندی. حالبوکه دول سائر بو منظره نک قارشینده
لاقید قالامازلردی. بیر رقابت طبیعه دوری باشلادی.
بزه آرتق ایجه که وشه مشدک، او درجه به کشدک که
حدود جادئاتنک نتیجه تحقیقیه سنی «فلان نقطه دن فلان
نقطه به قادر اولدینی کفره مذبورده نک افاده سندن مستبان
اولمشدر!، کیی بیر لاقیدی ایله عتبه ملوکانه به عرض اتمکه
باشلادق! وضعیت جغرافیا ایجابی اولارق دول معظمه
بیظامم غروبلره آریلرلر. بوضورتله آرالرنده جیتان
غوغا [شرق مسئله سی] اولدی. ایسته بونک سبب بیکانه سی
بوظالعنر «قسطنطنیه» در.

بروجه معروض تشکل ایدن هیات دولیه دن بیرینه
انتساب، بزم ایچین مسئله حیات اولدینی حالده، تثب
ایتمه دک. حتی بیسمارق بوفکرک حیز فعله ایصال ایچین
مشاور صمیمیسی (فون کودهل) ایستانبول سفارتنه کوندر.
دیکی خالده، خارجه ناظری صفوت باشانک اصرارینه رغماً،
«بجکته تعالی» صدروقت بیردورلو قبول ایتمه دی. حالبوکه
او زماندن بری اتفاق مثله منسوب اولسه یدق بوکون
الیزدن طرابلس غربلر، بوسنه هرسلر، حاصلی بوتون

سلما!.. سن ده اونوت یا وروم!.. [۱]

بر آقشامدی؛ اویمزده اجل قاناد کرمشدی!

§

آنه کی - برجلاد کی! - ووروب یره سرمشدی.
أولوم ایله پیچلهشن برحانک کولشی،
سکنز بیلدن صوکره دینش؛ نهایته ایرمشدی!
آطه لرك دگیزنده باتان آقشام کوئشی،

§

سونوک، اولکون ایشغنی چامقلره دوکشدی! -
أوده یوقدک؛ صوکره کلدک!.. طاغده قیرده کزمشدک!
لکن بیلم!.. بویوقلنی نردن؟.. نایل سزمشدک!
کوزل ألا کوزلریکه براوکوزلک چوکشدی.

§

کوز یاشمده دهشتلی برسر آریان کوزلرك،
ایصنر قالان وجدانمه قارا کلقلر سرپردی.
[بابا!.. آنه م رده؟..] دیدک. هپ تو بولرم اورپردی!
خنجر کیی تاروجه باتدی یمان سوزلرك،

§

[*] بوشعریه مخاطب: ایلان (سلما) وکسوز قالان اوچ
قیزهک ایکینجییدر والدتهنک سوکیلی ایدی. اُک اولده
والدهنی بندن سوران او ایدی. فنا طالعک بواوکوزلر
- اُک کوزل یانکاریدر... زیت

جوق قایتولا سونه اونلر مالکدر. اوزماندن بری میسوزلر
ملکمزک هر طرفه یاییلمشدر. کندیلرله مناسبات
رسمیه نك چوقلنی ولسان رسمی اولاسی اعتباریه رجال
حکومتز اولا السنه اجنبیه دن فرانسه جه بی اوکرشمشدر
وطبیعی بوضوئله بین الاهالی ده تعمیم ایشلدر. بوکون
نظر مزده مدنیت غربیه بی واوروپایی عادتا فرانسه تمثیل
ایددر. حال بوکه فرانسلر روحاً، اخلاقاً، حلاً، حتی
ماده سقوطه مائل بیرملت اولدینی ایچین اوملوث ادبیات
خاطره لریله بزیده انحطاطلرینک جریاننه قایدیردیلر.
عادتا اونلرده ییزانس معنوی قادار ایلیکمز ایشله دی.
معارف ملت اصلاح ایدیلک ایسته نیلیورسه اولافرانسه جه بی
هان مکتبلردن آتاملی، یرینه آلمانجه اقامه ایدیلر.
بزی تکرار عسکرلک ترقی ایتدیره جکی حقه دی
فکر عالیکزه اشتراک ایتهدیکمی و بوعقیده بی وقایع تاریخی نك
اثبات ایتدیکنی بیانله برار، صوک سوز اولاراق، سزی،
اسباب تکوئی حقه دی تاریخ عثمانی بی تشکیل ایدن حادثات
مهمه نك آری آری تدقیقه اثر قیمتدار وکزیکنزه
ایکنجی بیرجلد علاوه سنه دعوت ایدرم. چونکه جلد
حاضر اسباب و مؤثرات عمومیه دن باخشد، بوخصوصی
اولجه دوشونمش اولاجنکزه امین. مع مایه ذات عالی لری
کیی افکار عالیه اصحابه قارشى بویه طلبلر بعضاً بیرخطر
وظیفه سنی کورور و اکثریا مستجاب اولور.

۲ کانون تانی ۱۳۲۸

اسماعیل حامی

